

*Анастасія Ставицька,
здобувач першого рівня вищої освіти,
спеціальність 231 «Соціальна робота»,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*

*Науковий керівник: Ярослав Юрків,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки,
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»*

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СТУДЕНТІВ ІЗ ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Через повномасштабну агресію російської федерації, мільйони людей вимушені були переїхати, і серед них близько 1 мільйона це студенти та школярі [3]. Ця молодь стискається із складними життєвими обставинами, які є набагато серйозніші за просто проблеми з навчанням.

Аналіз показує, що вимушений переїзд є глибокою психологічною травмою, яка викликає кризу ідентичності, що видно по високому рівню тривожності, частим депресивним станам, та великим проблемам із нормальною соціальною адаптацією [2]. Емпіричні дослідження підтверджують, що під час війни освіта, як би це дивно не звучало, перестає бути найголовнішим пріоритетом. За даними проведеного опитування серед студентів ВПО у великих містах, найгостріші, потреби пов'язані з грошима, життям, та психологією. Їм потрібні: працевлаштування, бо треба себе фінансово забезпечити; соціально-економічні послуги (це матеріальна допомога, щоб вижити, і субсидії); і, звісно, психологічна допомога [3]. Тому, заклади вищої освіти (ЗВО) повинні перетворитися на такі собі інститути підтримки, які працюють комплексно, аби допомогти подолати саме ці, найважчі виклики.

У дослідженнях, присвячених проблемам внутрішньо переміщених осіб, значний внесок зробили українські науковці, зокрема О. Бондаренко розглядає проблеми соціалізації та адаптації ВПО, зокрема молоді, включаючи розробку та впровадження педагогічних технологій підтримки в освітньому середовищі; М. Галицька займається дослідженнями соціальної адаптації ВПО та оцінкою впливу соціально-педагогічної підтримки на їхнє включення в нове соціальне середовище; Л. Гридкевич вивчає соціальну адаптацію та механізми психологічної підтримки ВПО, включаючи студентів; І. Пеша досліджує соціально-педагогічні аспекти підтримки студентів ВПО у закладах вищої освіти, зокрема їхню адаптацію до навчання в новому середовищі та роль педагогів. Соціальна підтримка постає як важливий предмет наукового аналізу, оскільки її функціонал охоплює інтегрований комплекс дій, спрямованих на сприяння успішній соціалізації, адаптації та особистісному розвитку індивіда у різноманітних соціальних контекстах. Актуальність цього концепту зросла до рівня пріоритетного

через посилення сучасних соціальних детермінантів: інтенсивні міграційні процеси, збільшення контингенту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та динамічні трансформації в освітній сфері.

Соціальна підтримка для студентів ВПО має свої особливості, і її можна умовно поділити на два основних напрямки. Перший напрямок – це *формальна підтримка*, яка фокусується на головних матеріальних і освітніх проблемах. Вона включає забезпечення доступу до освіти: незважаючи на руйнування інфраструктури (зокрема, значні пошкодження ЗВО у прифронтових регіонах) та проблеми з доступом до інтернету у студентів [3], університети активно використовують цифровізацію, щоб пропонувати гнучкі індивідуальні траєкторії, і це допомагає не втрачати зв'язок із навчанням та рідним університетом, незалежно від того, де студент зараз перебуває [1]. Також це грошова допомога: ЗВО надають пільгові умови (наприклад, переведення на бюджет) та стипендії. Допомога з працевлаштуванням це взагалі ключове, тому що висока ціна оренди або необхідність платити за контракт роблять фінансову скруту основним чинником складних життєвих обставин [3].

Другий напрямок – це *адаптація та громадська місія*, який є менш традиційним, але дуже важливий для соціальної та психологічної безпеки. Тут ідеться про роль ЗВО як платформи ідентичності: ЗВО стають ключовими центрами соціальної безпеки та допомагають відтворити рідну громаду [1]. Університет виступає як знайоме середовище, що дуже допомагає подолати соціальну ізоляцію, зменшує стрес, та допомагає відновити втрачені зв'язки. Важлива і обов'язкова психологічна допомога: забезпечення психологічної підтримки має бути частиною соціальної роботи, бо тільки так можна допомогти студентам справитись із наслідками травм та складних життєвих обставин, наприклад, безсоння, тривожність, постійна нервозність [2; 3]. Крім того, університети розвивають прогромадську місію, створюючи, наприклад, на базі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка Центр психологічного відновлення та адаптації, Центр розвитку кар'єри, Центр ветеранського розвитку, Центр культури та дозвілля, Волонтерський загін Тризуб, і це не тільки допомога від ЗВО, але і можливість для самореалізації студентів-ВПО, адже вони, незважаючи на проблеми, хочуть долучатися до громадської діяльності та допомагати іншим.

Соціальна підтримка, яку отримують студенти ВПО в університетах, це багатофункціональна система, яка поєднує офіційну допомогу (гроші, пільги, навчання) з дуже важливою адаптаційною роботою (психологія, створення спільнот, ідентичність). Така комплексна підтримка, є необхідною, для того щоб молодь змогла подолати складні життєві обставини, відновити психосоціальну безпеку та успішно інтегруватися, а також, щоб наша країна не втратила свій інтелектуальний потенціал.

Список використаних джерел:

1. Іванець, Т. М., Фролкіна, С. О. Роль переміщених закладів вищої освіти у забезпеченні соціальної безпеки ВПО. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. Вип. 45. С. 129–132.
2. Кудінова, М., Кожанова, Д. Психологічні особливості внутрішньо переміщених осіб: теоретичний аналіз проблеми. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Психологія*. 2024. Вип. 2 (63). С. 18–24.
3. Сичова, В. В., Левченко, С. С. Потреби студентів-ВПО закладів вищої освіти м. Харкова в соціальних послугах в умовах російсько-української війни. *SOCIOПРОСТІР: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2022. № 12. С. 40–51.

Галина Олійник,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи та
соціальної педагогіки,*

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Анастасія Уманців,

*здобувач першого рівня вищої освіти,
спеціальність 231 Соціальна робота,*

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

БУЛІНГ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРОФІЛАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства серед молоді надзвичайно загострилася проблема насильства, здійснюваного самими дітьми один щодо одного. Хоча статистичні дані свідчать про зниження темпів зростання насильства в середовищі юнацтва, це швидше зумовлено демографічними чинниками, в той час як рівень криміналізації в дитячо-юнацькому середовищі лишається високим.

На думку фахівців, у суспільстві з низьким рівнем поведінкової культури роль усіх соціальних інститутів спотворюється. Поряд з іншими факторами, що породжують насильницьку злочинну поведінку юнаків (криза моралі, економічна нестабільність, негативне мікросередовище), особливої актуальності набуває вплив засобів масової інформації, соціальних мереж та ін. Саме це створює інформаційний фон, на якому молодь формує хибний світогляд щодо способу та стилю життя, моделей поведінки, шляхів досягнення своїх цілей. Через масмедіа відбувається поширення на все суспільство кримінальної субкультури. Нав'язування негативних образів сучасних героїв зрештою виправдовує насильство й ідеалізує культ жорстокості. Уже на підсвідомому рівні спотворюється уявлення молоді про добро і зло. Дуже швидко